
Vloga in dejavnosti Uprave za notranje zadeve Krško v akciji »Sever«

VARSTVOSLOVJE,
let. 12
št. 1
str. 57-71

Miha Molan

Namen prispevka:

Namen prispevka je analizirati vlogo in dejavnosti Uprave za notranje zadeve Krško v času akcije »Sever« v letu 1989, v kateri je imela ta uprava eno od ključnih vlog pri preprečitvi prihoda udeležencev mitinga v Ljubljano.

Metodologija:

V skladu z namenom prispevka so bile uporabljene ključne kvalitativne metode in predvsem analiza vsebin primarnih in sekundarnih pisnih virov ter dokumentov, povezanih z akcijo »Sever«. Analiza je obsegala tudi temeljit vpogled in oceno dejavnosti takratne milice v Posavju.

Ugotovitve:

Ugotovitve kažejo, da je bila akcija »Sever« izjemnega pomena za pridobitev višje stopnje samozavesti in medsebojnega zaupanja vseh pripadnikov organov za notranje zadeve, ki so v akciji sodelovali. V organizacijskem smislu je bila ta akcija generalka za delovanje v osamosvojitveni vojni oziroma v vseh poznejših dogodkih, povezanih z osamosvojitvijo Slovenije. Akcija »Sever« je bila nesporno ena od pomembnih sestavin osamosvojitvenih procesov. Milica je pri načrtovanju in izvajanju nalog na območju Posavja pridobila bogate izkušnje za racionalno uporabo razpoložljivih sil in sredstev, izkušnje pri sklicu in večjih premikih njenih pripadnikov na večjih razdaljah ter pri nastanitvi in oskrbi enot z materialnotehničnimi sredstvi in prehrano, ne nazadnje pa so različne službe znotraj Uprave za notranje zadeve Krško pridobile bogate izkušnje v medsebojnem koordiniranju in usklajenem delovanju. Ugotovljena je bila velika stopnja odgovornosti, strokovnosti in pripravljenosti za izvedbo naloženih nalog vseh sodelujočih, vključno s 100-odstotnim odzivom v mobilizaciji. Pomembno je bilo spoznanje, da je celotno prebivalstvo milico kar najbolj podpiralo in ji pomagalo pri izvajanju varnostnih nalog.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Ugotovitve analize se nanašajo izključno na milico in druge notranje organizacijske enote UNZ Krško in organov za notranje zadeve nasploh v času akcije »Sever« v letu 1989. Uporabnost analize je zelo pomembna tudi za razumevanje vloge milice in drugih organizacijskih enot UNZ Krško v času akcije »Sever« in pri drugih osamosvojitvenih procesih.

Praktična uporabnost:

Ugotovitve analize bodo uporabne kot prispevek k dokumentiranju pomembne vloge miličnikov in drugih delavcev UNZ Krško v osamosvojitvenih procesih in akciji »Sever«.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Vloga UNZ Krško oziroma milice v Posavju v akciji »Sever« je s tem prispevkom prvič analizirana in predstavljena.

UDK: 351.74/76:323.233(497.4)1989

Ključne besede: akcija »Sever«, UNZ Krško, milica, »miting resnice«, posebna enota milice

The Role and Activities of the Krško Internal Affairs Administration during Operation »Sever«

Purpose:

The purpose of the article is to analyse the role and activities of the Krško Internal Affairs Administration during Operation »Sever« in 1989, in which it played one of the key roles in the prevention of the arrival of the rally participants in Ljubljana.

Methodology:

In accordance with the purpose of the article, key qualitative methods and especially an analysis of the contents of primary and secondary written sources as well as documents related to Operation »Sever« were used. The analysis also comprised a thorough inspection and assessment of the activities of the then police in the Posavje region.

Findings:

The findings show that Operation »Sever« was extremely important for the achievement of a higher level of self-confidence and the mutual trust of all the members of the internal affairs bodies who participated in Operation »Sever«. From the organizational point of view, it was a rehearsal for the activities carried out during the war for independence and for all later events connected with Slovenia gaining independence. Operation »Sever« was indisputably one of the most important elements of the independence process. When planning and carrying out the tasks of the police force in the territory of the Posavje region, the police force gained rich experience in relation to the efficient use of the forces and funds available, experience in calling up members of the force and in realising the movement of members of the police force over large distances, in accommodating and supplying units with material and technical facilities as well as with food, and, furthermore, the police force also gained rich experience in relation to the mutual coordination and coordinated operation of various services of the Krško Internal Affairs Administration. A high level of responsibility, proficiency, and the willingness of all participants to carry out their assigned tasks was established, which included a 100% response during the mobilization. It is important to

realise that the whole population supported and assisted the police force in the performance of its security duties to the maximum extent possible.

Research limitations/implications:

The findings of the analysis refer solely to the police force and other internal organizational units of the Krško Internal Affairs Administration and to the internal affairs bodies in general during Operation »Sever« in 1989. The implications of the analysis are very important also for an understanding of the role of the police and other organizational units of the Krško Internal Affairs Administration during Operation »Sever« and during other independence processes.

Practical implications:

The findings of the analysis will be useful as a contribution to documenting the important role of police officers and other workers at the Krško Internal Affairs Administration during the independence process and Operation »Sever«.

Originality/value:

The role of the Krško Internal Affairs Administration or rather the police force in the Posavje region during Operation »Sever« is here analysed and presented for the first time.

UDC: 351.74/76:323.233(497.4)1989

Keywords: Operation »Sever«, Krško Internal Affairs Administration, police force, »rally of truth«, special police unit

1 UVOD

Predpraznične dneve novembra 1989 je zaznamovalo vse prej kot prijetno pričakovanje praznikov, saj so se zaradi napovedanega »mitinga resnice« v Ljubljani v ljudeh Posavja naselili strah, negotovost in ogorčenost. Vsem prebivalcem Posavja je bilo jasno, da bo največje število udeležencev mitinga prišlo v Slovenijo ravno po najpomembnejših prometnicah, ki sta z Balkana vodili na zahod, po tako imenovani Cesti bratstva in enotnosti in železniški progi skozi Dobovo, zaradi česar so se počutili ogrožene. Osnovna naloga Uprave za notranje zadeve Krško (v nadaljevanju: UNZ Krško) je bila zagotovitev varnosti za vse prebivalce.

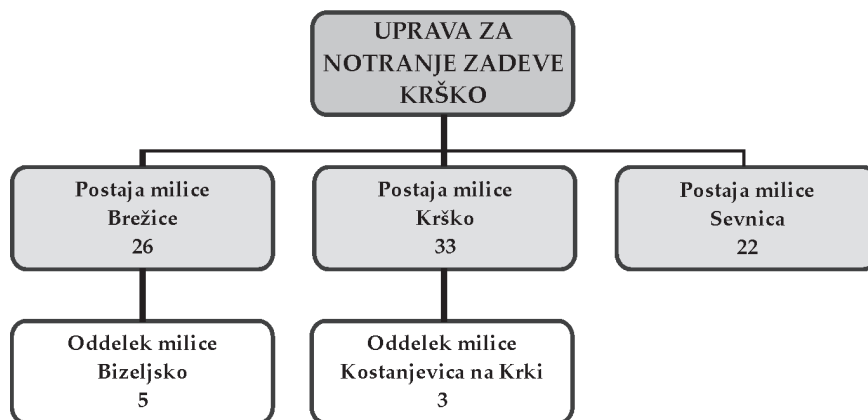
Glede na obseg nalog, angažiranje potrebnih sil in sredstev ter organiziranost, bi dejavnosti UNZ Krško v akciji »Sever« lahko razdelili na tri faze oziroma pravilneje obdobja: čas napovedi »mitinga resnice«; čas izvajanja ukrepov za zavarovanje mitinga v Ljubljani; ter čas po prepovedi mitinga in zaustavitvi udeležencev mitinga na meji s SR Hrvaško. Po takem zaporedju so v nadaljevanju prikazane dejavnosti UNZ Krško v novembrskih dneh 1989.

2 ORGANIZIRANOST ORGANOV ZA NOTRANJE ZADEVE V POSAVJU

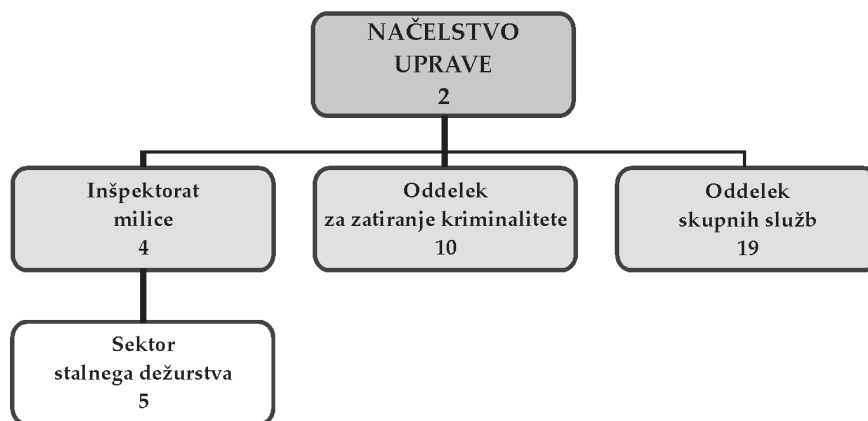
V takem vzdušju in razmerah je v času akcije »Sever« na območju Posavja delovala UNZ Krško s tremi postajami milice s splošnim delovnim področjem. Skupaj je v

letu 1989 na tem območju delalo 95 uniformiranih miličnikov, 8 kriminalistov in 28 drugih civilnih delavcev, torej skupaj 129 delavcev, v vojnootkazniške enote pa je bilo razporejenih 210 rezervnih miličnikov.

Shema samostojnih organizacijskih enot ONZ v Posavju v letu 1989

Shema notranje organizacijskih enot UNZ Krško v letu 1989

Slika 1:
Organizacijska shema UNZ Krško pred akcijo »Sever«

3 UKREPI PO NAPOVEDI MITINGA

3.1 »Miting resnice« marca 1989

Republiški sekretariat za notranje zadeve (v nadaljevanju: RSNZ) je izdelal ustrezen načrt delovanja za primer organizacije mitinga, vendar le na republiški ravni. Na ravni UNZ Krško so bile izvedene začetne priprave na okrepljeno izvajanje varnostnih nalog, vendar načrt ukrepov ni bil izdelan.

3.2 Napoved »mitinga resnice« za 1. december

Na podlagi Depeše RSNZ (1989) je UNZ Krško vsem postajam in oddelkom milice (v nadaljevanju: PM oziroma OM) odredil, naj izvajajo:

- okrepljeno preventivno in operativno delo na terenu z namenom zbiranja informacij o organiziranju mitinga, udeležencih in razpoloženju med prebivalci. Rezultat tega dela PM in OM je bilo 59 depeš – komentarjev, v katerih so ljudje izražali zaskrbljenost ter nestrinjanje z mitingom in podpirali delavce milice. Ugotovljeno je bilo, da so se v Posavju organizirali simpatizerji mitinga, ki so izrazili podporo mitingu in se ga nameravali udeležiti. Zaznana sta bila dva primera zbiranja podatkov kontraobveščevalne službe Jugoslovanske ljudske armade (v nadaljevanju: JLA) o stanju v organih za notranje zadeve (v nadaljevanju: ONZ) ter ugotovljeni dve prekinitvi poslovnih stikov organizacij združenega dela iz Posavja z organizacijami v Srbiji. V času akcije »Sever« je bila prejeta anonimna grožnja o razstrelitvi železniške proge med Dobovo in Zagrebom, ki se je izkazala za lažno;
- priprave na možnost mobilizacije posebne enote milice (v nadaljevanju: PEM) in rezervnega sestava ONZ ter priprava opreme in sredstev zvez. Izvedeno je bilo ažuriranje vseh mobilizacijskih načrtov posebne enote milice in rezervnih miličnikov, razporejenih v PEM in vojnoorganizacijske enote milice. Izvedla se je priprava vse potrebne opreme (oborožitev v kolektivni zadolžitvi, plinska sredstva itd.) in sredstev zvez za maksimalno uporabo;
- nadzor prijavnno-odjavne službe v objektih, kjer so začasno prebivale osebe zlasti iz Srbije in Črne gore;
- nadzor prometa z namenom ugotavljanja možnosti izrabe turističnih potovanj z avtobusi v Trst za udeležbo na mitingu. V tistih časih so bila ob praznikih in vikendih organizirana množična potovanja iz vseh republik Jugoslavije v Trst in ob takih priložnostih je bil parkirni prostor pri motelu Čatež prepoln avtobusov. Ta potovanja bi se lahko izrabila za udeležbo na mitingu, kar bi se z nadzorom ugotavljalo in ustrezno ukrepalo. V času akcije »Sever« ta potovanja niso bila ugotovljena.

4 UKREPI UNZ KRŠKO PO ODLOČITVI RSNZ, DA SE MITING VARUJE V LJUBLJANI

Ko je RSNZ sprejel odločitev, da se miting varuje v Ljubljani, so se nadaljevale vse preventivno operativne naloge v varnostnem okolišju z nespremenjeno organizacijo, dodatno pa so se v posebej izdelanem načrtu predvidele:

- stalna opazovalna služba na železniških postajah v Dobovi, Brežicah in Sevnici, kjer so miličniki ob skrbi za zagotavljanje javnega reda in miru ugotavljali morebitne potnike, namenjene na miting v Ljubljano;
- stalna prisotnost prometnih patrolj na magistralnih cestah – zagotovili sta se stalni prometni patrolji, in sicer na cesti M-1 Obrežje–Gmajna in na cesti M-10 od Drnovega do Boštanja, ki sta nadzirali promet in ob tem ugotavljali osebe, namenjene na miting;

- okrepljena kontrola vlakov na železniški postaji Dobova (v nadaljevanju: ŽP Dobova). Za izvajanje teh nalog je bilo predvidenih 10 miličnikov in načelnik inšpektorata milice UNZ Krško, ki je imel nalogo, da vzpostavi stik z organizatorji mitinga, ugotovi število mitingašev, njihove namene in morebitno agresivnost ter o tem obvešča operativno skupino RSNZ;
- kontrolna točka v Krakovskem gozdu. Za izvajanje nalog na tej točki so bili predvideni PEM UNZ Krško¹ ter 20 miličnikov in 5 kriminalistov, ki bi udeležence mitinga seznanili s prepovedjo mitinga in opozorilom, da bo milica ukrepala v primeru kršitev. Zaseglo naj bi se vse orožje, nevarno orodje in sovražne parole. O številu udeležencev mitinga, njihovi agresivnosti in drugih varnostno pomembnih podatkih bi se obveščala operativna skupina RSNZ.

5 UKREPI IN ORGANIZIRANOST UNZ KRŠKO PO SPREJETI ODLOČITVI RSNZ, DA SE MITING PREPREČI

5.1 Splošne naloge

Odločitev, da se miting prepreči, je na pleča delavcev UNZ Krško naložila veliko breme in odgovornost (Čelik, 2002: 82). Nesporno je bilo, da bo velika večina udeležencev mitinga potovala ravno čez Posavje, in to po železnici z rednimi in izrednimi vlaki ali po cesti z avtobusi in osebnimi vozili. Ustaviti jih je bilo treba čim bližje meje s SR Hrvaško in jih tja vrniti. Te obsežne naloge so zahtevale izdelavo načrta² na povsem novih izhodiščih. V načrtu (Načrt ukrepov UNZ Krško v zvezi z mitingom, 1989) so bili določeni naslednji ukrepi in dejavnosti:

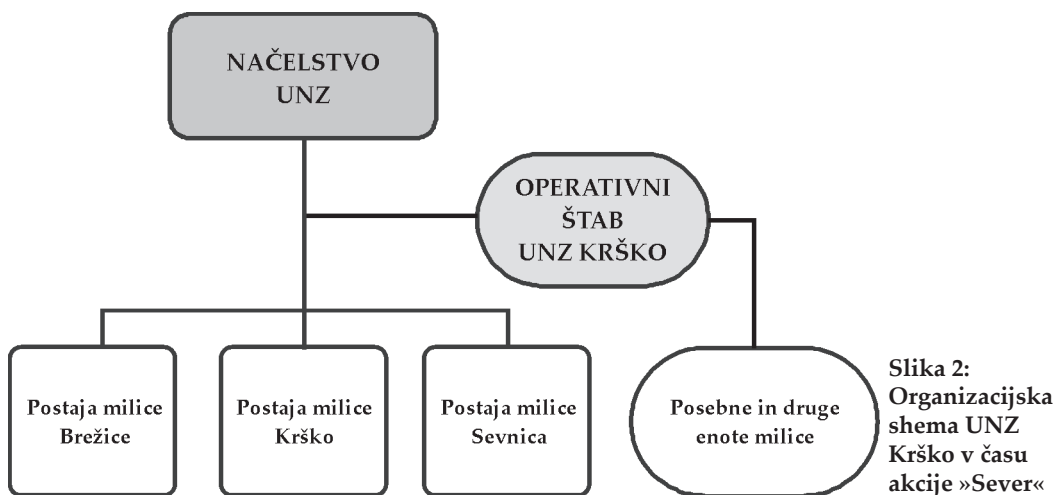
- prilagoditev organizacije, saj je vodenje akcije »Sever« prevzel operativni štab UNZ Krško. V štabu so bili vsi vodstveni delavci UNZ Krško in načelnik Centra službe državne varnosti. V delo štaba so bili pritegnjeni poveljniki PEM UNZ Krško, Maribor in Murska Sobota. PEM UNZ Maribor in Murska Sobota sta bili dodeljeni UNZ Krško v pomoč in bi skupaj s pripadniki PEM UNZ Krško imeli ključno vlogo pri izvedbi blokade na cesti in železnici. Izveden je bil vpoklic PEM UNZ Krško in 30 odstotkov rezervnega sestava vojnootkazniških enot

---

1 PEM UNZ Krško je po formaciji II štel 39 aktivnih in rezervnih miličnikov. Ta enota na sklic je bila po tedaj veljavni organiziranosti posebnih enot milice v sestavu samostojnega voda PEM skupaj z enotama iz UNZ Novo mesto in Trbovlje. Taka organiziranost ni bila najprimernejša, saj PEM v taki formaciji nikoli ni izvajal varnostnih nalog, ampak se je v formaciji samo uril. Pomanjkljivost je bila tudi v tem, da so bile posamezne funkcije združene v poveljstvu in jih posamezna enota ni imela (npr. dokumentalist, bolničar itd.).

2 Načrt je obsegal 28 strani, imel je 12 strani prilog, dve skici razporeditve na blokadnih mestih, priloženi pa so bili načrt zvez, načrt namestitve in oskrbe enot, načrt sprejemnega centra KPD Dob, načrt postaje železniške milice Ljubljana in načrt operativnih ukrepov na cestah. Načrt ukrepov UNZ Krško v zvezi z mitingom 1. decembra 1989 je imel naslednja poglavja: 1. Uvod, 2. Preventivno operativni ukrepi, 3. Naloge v cestnem prometu, 4. Operativni ukrepi v železniškem prometu, 5. Delo delavcev kriminalistične službe na UNZ, 6. Zoeze, 7. Oskrba, 8. Vodenje, 9. Potrebne sile in sredstva ter 10. Zaključek. Načrt je bilo treba izdelati v izjemno kratkem času, s 27. na 28. november 1989. Največ dela z izdelavo načrta je imel inšpektorat milice UNZ, ki je zaradi kadrovske težave pritegnil k izdelavi načrta komandirje PM, ki so bili strokovnjaki in dobri poznavalci lokalnih razmer.

- milice, poleg tega pa je bila odrejena pripravljenost na domu za vse aktivne in rezervne miličnike ter izveden vpoklic vozil iz popisa;
- okrepljeno varovanje vitalnih objektov. PM in OM so imeli nalogo, da izvajajo ukrepe varovanja elektroenergetskih objektov, skladišč eksploziva in nevarnih snovi ter drugih pomembnih objektov;
  - preusmeritev vozil rednega prometa na Čatežu in Drnovem na obvozne ceste. Predvidena je bila cestna zavora na obeh priključkih na cesto M-1 na Čatežu in Drnovem z vozili in prometno signalizacijo cestnega podjetja. Skupini miličnikov bi preusmerili ves redni promet na obvozne ceste čez Boštanj v smeri Trebnjega in čez Kostanjevico v smeri Novega mesta; po cesti M-1 bi se spuščala le vozila z udeleženci mitinga v smeri blokadnega mesta v Krakovskem gozdu. Za izvedbo teh nalog so bili določeni miličniki PM Brežice in Krško;
  - okrepljeno patroljiranje na cestah ob meji s SR Hrvaško – na vseh regionalnih in magistralnih cestah so prometne patrolje urejale promet in ugotavljale število udeležencev mitinga ter njihovo vračanje v SR Hrvaško. Tako so bile določene patrolje na cestah Dobova–Brežice, Bizeljsko–Klanjec, Drnovo–Sevnica in Bregana–Krakovski gozd. Na Obrežju bi opazovalna služba v civilu ugotavljala udeležence mitinga in podatke sporočala blokadnemu mestu v Krakovskem gozdu. Opazovalna služba bi se izvajala na Obrežju v dnevnem času, v nočnem času pa na Čatežu. Za izvajanje vseh teh nalog so bili določeni miličniki postaj milice iz UNZ Krško.

Slika 2:
Organizacijska shema UNZ Krško v času akcije »Sever«

5.2 Blokada ceste M-1 Zagreb–Ljubljana v Krakovskem gozdu

Samo mesto blokade na cesti M-1 je bilo določeno precej kilometrov od meje s SR Hrvaško. Razlog za to je bila nujna preusmeritev rednega prometa na obvozne ceste, da ne bi ves promet potekal do blokadnega mesta in onemogočal učinkovito delo. Za to preusmeritev se je uporabil priključek na Čatežu, do Drnovega pa ni bilo

ustreznega mesta za varno izvedbo blokade, zato se je blokadno mesto načrtovalo sredi Krakovskega gozda pri naselju Zaloke.

Cestna blokada, kot so bila poimenovana mesta, kjer bi se zaustavljala vozila z udeleženci mitinga, bi se izvedla s fizično zaporo ceste M-1 v Krakovskem gozdu z vozili cestnega podjetja Krško ob postavljeni ustrezni prometni signalizaciji. Določena je bila tudi uporaba sredstev za prisilno ustavljanje vozil; ta bi zagotovil vod za posebne in operativne naloge Zaščitne enote milice RSNZ (v nadaljevanju: VPON ZEM), saj v Krškem teh sredstev ni bilo na razpolago. Blokadno mesto bi bilo osvetljeno, saj se je predvidevalo, da bi se blokada začela izvajati 30. novembra ob 19. uri, torej ponoči. Na blokadno mesto sta bila z načrtom razporejena vodni top in borbeno oklepno vozilo, posadki za ti vozili in sami vozili pa bi zagotovil VPON ZEM.

V samem načrtu in izdelani podrobni skici so bila na razdalji 1150 metrov določena delovna mesta vseh sodelujočih v blokadi. V eni izmeni je bilo za izvedbo blokade potrebnih 98 miličnikov in kriminalistov (Načrt ukrepov UNZ Krško v zvezi z mitingom, 1989), in sicer:

- miličnikov prometnikov postaje milice Krško,
- miličnikov prometnikov VPON ZEM,
- 66 miličnikov PEM UNZ Krško in Murska Sobota in štiri starešine,
- kriminalistov, od tega en kriminalistični tehnik,
- posadki vodnega topa in borbenega oklepnega vozila ter
- vodja kontrolne točke.

Delo je bilo predvideno v izmenah po 6 ur, menjava pa bi potekala na mestu blokade. V načrtu so bili natančno določeni vsi postopki in naloge vseh sodelujočih v blokadi. Podrobno so bile opredeljene naloge miličnikov prometnikov pri ustavljanju vozil, naloge miličnikov VPON ZEM pri uporabi sredstev za prisilno ustavljanje vozil, naloge pripadnikov PEM, naloge miličnikov v intervencijski skupini, naloge zavarovanja mesta blokade, naloge miličnikov vodnikov službenih psov in posadk vodnega topa in borbenega oklepnega vozila, naloge kriminalistov in naloge miličnikov v rezervi. Vse naloge bi se opravljale izključno po ukazu vodje PEM na mestu blokade in po predhodnem soglasju načelnika UNZ Krško, kar je zlasti veljalo za množično uporabo prisilnih sredstev. Podrobno je bila določena tudi metodika postopkov zaustavitve vozila, pregleda vozila, potnikov in prtljage ter samega načina izvedbe teh ukrepov. Kršitelje in storilce kaznivih dejanj bi skupina za spremljanje odvedla na UNZ Krško in jih predala v nadaljnji postopek kriminalistom. Pri načrtovanju ukrepov in nalog miličnikov na blokadnih mestih je bilo izhodišče ocena, da lahko pride tudi do najhujšega, saj so bila realna pričakovanja in tudi napovedi, da bi bili posamezni potniki, namenjeni na miting, lahko tudi oboroženi. Temu primerno je bila izvedena priprava miličnikov. Načrt je določal opremo in oborožitev miličnikov, zveze in način preverjanja oseb in vozil po evidencah ONZ. Zagotovljena je bila tudi protipožarna zaščita poklicne gasilske enote iz Krškega. Menjava izmen bi potekala na samem blokadnem mestu.³

---

³ Za prevoz miličnikov in kriminalistov na blokadno mesto ob izmenah in njihovo oskrbo je bila predvidena lokalna cesta skozi naselje Zaloke in nato čez manjši lesen most na cesto M-1 neposredno pred Krakovskim gozdom, kar je bila najkrajša pot. Ker se je lastnik zemljišča ustrašil, da

5.3 Opazovalna služba na železniških postajah

Na železniških postajah Brežice, Krško in Sevnica je bila z načrtom predvidena stalna opazovalna služba skupin po 6 miličnikov iz krajevno pristojnih postaj milice. Naloge miličnikov so bile ugotavljanje in preprečevanje vstopanja udeležencev mitinga na vlake, sprejemanje oseb od miličnikov spremljevalcev vlakov in njihovo vračanje z naslednjim vlakom v smeri Zagreba. To vračanje je bilo treba koordinirati z miličniki spremljevalci na vlakih. Vsi kršitelji bi se privedli na postajo milice, kjer bi se izročili v nadaljnji postopek kriminalistom.

5.4 Spremljanje vlakov

Naloge spremljanja vlakov so izvajali miličniki postaje železniške milice iz Ljubljane po posebej izdelanem načrtu (Načrt Postaje železniške milice za spremljanje vlakov ZEM, 1989). Za izvajanje teh nalog je bilo predvidenih 60 miličnikov, ki so imeli v domu upokojujencev v Dobovi zagotovljene prostore za počitek in oskrbo. Vse naloge so izvajali po navodilih vodstva postaje železniške milice.

5.5 Blokada železniške postaje Dobova

Pri načrtovanju blokade na cesti ni bilo večjih neznank, saj so miličniki prometniki s tem že imeli izkušnje. Večja težava je bila na železnici, saj miličniki niso imeli potrebnega znanja o samem poteku prometa in posebnostih posameznih vlakovnih kompozicij oziroma vagonov. Vso strokovno pomoč so jim tako nudili zaposleni na železniški postaji v Dobovi, še zlasti vodstvo železniške postaje, ki je dalo na razpolago tudi pisarno za vodstvo akcije.

V sodelovanju z odgovornimi na železnici je bilo dogovorjeno, da se vsi izredni in redni vlaki, na katerih so udeleženci mitinga, ustavijo na četrtem tiru, sosednja tira pa bi bila ves čas prosta. Na ta način je bila miličnikom, pripadnikom PEM UNZ Maribor, zagotovljena varnost postopkov pri blokadi stoječega vlaka. Posebej so bili opredeljeni postopki z rednimi in izrednimi vlaki. Tako bi v prvi vagon rednega vlaka vstopili dve intervencijski skupini ter nato ob pomoči in sodelovanju miličnikov, ki bi spremljali vlak, z vlaka odvedli udeležence mitinga. Odvedli bi jih v čakalnico železniške postaje, od koder bi jih pod nadzorstvom miličnikov napotili na naslednji vlak za Zagreb. Izredni vlaki (po napovedih naj bi bilo teh od 5 do 20), na katerih bi bili samo udeleženci mitinga, bi se blokirali z obeh strani, tako da bi bilo preprečeno izstopanje potnikov. Po zamenjavi lokomotive bi se celotna kompozicija vrnila v smeri Hrvaške.⁴

---

bi omenjeni most, ki je bil sicer »črni« priključek na cesto M-1, lahko uporabili udeleženci mitinga za prihod na njegovo dvorišče, ga je s traktorjem odstranil in na ta način bistveno podaljšal pot za dovoz na blokadno mesto.

⁴ Nerešeno je ostalo vprašanje, kaj storiti, če hrvaške železnice vlaka ne bi hotele sprejeti. Tako reakcijo je bilo mogoče pričakovati, saj so vodstveni delavci hrvaške milice na sestanku s podsekretarjem RSNZ Leopoldom Jesenkom 27. novembra 1989 v Kostanjevici na Krki izrazili zaskrbljenost nad

V načrtu in skici so bila podrobno določena posamezna delovna mesta pripadnikov PEM, kriminalistov in vodnikov službenih psov. Enako je bila določena namestitev vodnega topa. Zaradi visokonapetostnih vodov na železnici je bilo z vodstvom železniške postaje Dobova dogovorjeno, da bi se elektrika izklopila, preden bi se uporabil vodni top. Železnica je dala na razpolago tudi prazno vlakovno kompozicijo (gomulko) na šestem tiru, da bi jo po potrebi lahko uporabili miličniki. V eni izmeni je bilo predvidenih 89 miličnikov in kriminalistov, ki bi se menjavali na šest ur.

6 ZAKONITOST IZVAJANJA POSTOPKOV

Za izvajanje vseh ukrepov v akciji »Sever« je bil izdelan opomnik pravnih podlag. Tako so bile opredeljene pravne podlage iz Zakona o notranjih zadevah, Zakona o orožju, Zakona o javnih shodih in javnih prireditvah, Zakona o prekrških zoper javni red in mir, Zakona o varstvu pred hrupom v naravnem in bivalnem okolju, Zakona o temeljnih zvez, Kazenskega zakona SR Slovenije ter treh odredb republiškega sekretarja za notranje zadeve: o prepovedi sestajanja občanov na javnih mestih, prepovedi prometa na območju SR Slovenije in o omejitvi gibanja na območju SR Slovenije (Bukovnik, 2002: 92). Te pravne podlage so bile osnova za izvajanje pregleda vozil potnikov in prtljage, za zaseg orožja, zvočnih in drugih tehničnih naprav za ojačitev zvoka ter transparentov, slik in parol s sovražno vsebino, kakor tudi za vračanje udeležencev mitinga v kraje, od koder so prišli. V primeru storitve prekrška ali kaznivega dejanja je bilo predvideno ravnanje po predpisih, ki so te prekrške oziroma kazniva dejanja določali. Ta opomnik pravnih podlag je bil nekakšen pripomoček pri izvajanju posameznih pooblastil.

Uporaba prisilnih sredstev proti množici je bila dovoljena samo po odredbi vodje blokadnega mesta, ki je predhodno moral dobiti soglasje načelnika UNZ Krško. V načrtu opredeljene naloge, ukrepi in pooblastila so imeli pravno podlago v takrat veljavnem pravnem redu v Sloveniji. Vsekakor pa bi pri izvajanju nekaterih ukrepov prihajalo do večjih težav, še zlasti pri vračanju oseb in vozil v SR Hrvaško. Ta tipični ukrep za izvajanje na državni meji je imel pravno podlago v odredbah republiškega sekretarja, vendar bi imeli težave varnostni organi SR Hrvaške, ki bi morali zavrjene osebe sprejeti. Kako velik problem je bil to, se je pokazalo na sestanku podsekretarja RSNZ Leopolda Jesenka in njegovih kolegov iz hrvaškega sekretariata za notranje zadeve, ki je bil v poznih popoldanskih urah 27. novembra 1989 v gostišču Žolnir v Kostanjevici na Krki. Hrvaške kolege so začudili organiziranost slovenske milice in ukrepi, ki jih bo izvajala, saj kaj takega niso pričakovali. Hitro so zapustili Slovenijo, boječ se, da bodo potemtakem imeli miting oni v Zagrebu.

---

odločitvijo Slovenije, da bo miting preprečila. Bali so se, da se bodo udeleženci mitinga nato zbrali v Zagrebu in miting organizirali tam.

7 KOORDINACIJA NALOG

V akciji »Sever« je izjemno dobro potekala koordinacija med organizacijskimi enotami ONZ tako znotraj UNZ Krško kot tudi s sosednjimi UNZ, sodelovanje pa je potekalo tudi z varnostnimi organi v sosednji republiki Hrvaški. Koordinacijo je vodil operativni štab, katerega odločitve je po sredstvih zvez vsem sodelujočim v akciji posredoval sektor za stalno dežurstvo UNZ Krško. Za komuniciranje med enotami milice so bile določene telefonske, teleprinterske, kurirske in radijske zveze. Izdelan je bil pregled pomembnih telefonskih števil in določen kurirski način prenosa informacij. Za uporabo radijskih zvez je bil izdelan poseben načrt zvez (Načrt zvez akcija »SEVER 89«, 1989), ki je določal delovne kanale v različnih UKV-omrežjih, ki so jih uporabljale enote milice na območju UNZ Krško in PEM, ki so bile dodeljene v pomoč UNZ Krško. Navedeni so bili delovni kanali za posamezne enote ter klicni znaki. Posebej je bilo opredeljeno komuniciranje po UKV-zvezah z varnostnimi organi v sosednji Hrvaški. Zaradi izmenjav podatkov in načrtov zvez z UNZ Novo mesto, postajo železniške milice Ljubljana in RSNZ je komuniciranje potekalo brez težav, kljub različnim sistemov zvez, ki so jih uporabljali sodelujoči v akciji.

Kljub podrobno izdelanim načrtom zvez, predhodni pripravi vseh sredstev zvez in izvedenih vseh pripravah za njihovo nemoteno delo so bile 1. decembra ob 11.45 prekinjene vse telefonske zveze na relaciji Krško–Brežice, kar je povzročilo tudi izpad teleprinterskih zvez. Vsa koordinacija je zato potekala po UKV-zvezah. Do prekinitve je prišlo zaradi pretrganja telefonskega kabla ob gradbenih delih, kar so hitro odpravili delavci PTT.

8 VARNOSTNI DOGODKI V ČASU AKCIJE »SEVER«

V času akcije »Sever« na območju UNZ Krško ni bilo pomembnih varnostnih dogodkov, povezanih z mitingom, bilo pa je nekaj zaznav, ki so zahtevale ustrezne ukrepe.

Dne 25. novembra je bilo ob 19.28 uri sprejeto obvestilo na sektorju stalnega dežurstva v Ljubljani, da se pripravlja akcija na železniško progo na relaciji Dobova–Zagreb. Obvestilo je bilo sicer lažno, vendar pa je zahtevalo dodatno pozornost pri izvajanju nalog za zavarovanje teh komunikacij.

Dne 1. decembra je inšpektor Drago Kupnik iz Uprave milice RSNZ ob 2.35 klical v operativni štab UNZ Krško in sporočil, da ga je železniško gospodarstvo obvestilo, da je na vlaku št. 600 skupina 50 ljudi, namenjenih na miting v Ljubljano. Obveščeno je bilo poveljstvo PEM v Dobovi, na železniško postajo v Dobovo pa je bila poslana skupina kriminalistov z dokumentalistom. Poveljnik PEM Bojan Lunežnik je odredil pripravljenost enega voda, ob prihodu vlaka ob 4.30 pa je bil opravljen pogovor z miličniki spremljevalci na vlaku; ti so povedali, da se na vlaku nič ne dogaja in da je bil alarm nepotreben.

Dne 1. decembra je bila postaja milice Brežice obveščena, da na zdravstvenem domu v Brežicah visi srbska zastava. Ugotovljeno je bilo, da je hišnik narobe obrnil slovensko zastavo, in tako se je zadeva končala brez represivnega ukrepa milice.

9 OSKRBA

Na UNZ Krško je pomoč v moštvu in opremi prihajala postopoma. Zlasti sredstva zvez so bila dobavljena iz RSNZ in drugih UNZ v zadnjih dneh novembra. Dne 29. novembra sta prišli v pomoč najštevilnejši enoti – posebni enoti milice iz Maribora in Murske Sobote.

Za vse prisotne delavce organov za notranje zadeve in rezervne miličnike, ki so bili vpoklicani k opravljanju mirnodopskih nalog na območju UNZ Krško, je bilo treba zagotoviti celovito oskrbo, od nastanitve in prehrane do izplačevanja nadomestil osebnih dohodkov in prevoza na delo. Sama nastanitev ni predstavljala večjih težav, saj so bile osnovne šole zaradi praznikov zaprte in so jih tako najeli za nastanitev miličnikov in drugih delavcev organov za notranje zadeve, ki so bili dodeljeni v pomoč UNZ Krško. Dogovor z ravnateljema osnovnih šol, Ivanom Mirtom v Leskovcu pri Krškem in Marjanom Vučajnikom v Dobovi, je bil hitro sklenjen; prostore telovadnic in druge prostore šol sta odstopila milici za njene potrebe. Za namestitev 60 miličnikov postaje železniške milice iz Ljubljane je bil sklenjen dogovor z osnovno šolo Dobova; pripravili so jim prostor v stari osnovni šoli v Dobovi (Načrt oskrbe akcije »SEVER 89«, 1989). Poljske postelje za namestitev v tem objektu je dostavila Zaščitna enota milice. Težava bi nastala, če bi se zadeva z mitingom zavlekla čez praznične dni, ko bi se šolarji vrnili v šolske klopi. V tem primeru bi za nastanitev miličnikov ostali le prostori telovadnic, številni miličniki v šoli pa bi tudi motili normalni učni proces, vendar iz tega nihče ni delal težav.

Večje težave kot pri nastanitvi so bile pri zagotavljanju prehrane. Investicija v menzo UNZ Krško je bila zaključena ravno v novembru, in odprtje tega prostora naj bi bilo 2. decembra. Dve kuharici sta bili že zaposleni s tem datumom, a sta na prošnjo vodstva UNZ dejansko začeli delati dva dneva pred dnevom sklenjenega delovnega razmerja, to je 29. novembra. Tako je bila menza (nakup pribora so investirali zaposleni), ki je bila namenjena kuhanju okoli 50 obrokov malic za potrebe zaposlenih, v teh dneh veliko bolj obremenjena. Iz nje so se tako vsak dan zadovoljevale potrebe zaposlenih na UNZ Krško, v vseh treh postajah milice in rezervnih miličnikov v teh enotah; vsak miličnik je dobil po dva topla obroka na dan, torej je bilo treba pripraviti 300 obrokov dnevno. Po izdelanem načrtu oskrbe se je 29. novembra ob 17. uri v osnovno šolo v Dobovo dostavilo 190 obrokov in v osnovno šolo v Leskovcu pri Krškem 99 obrokov iz Izobraževalnega centra organov za notranje zadeve iz Tacna. Naslednja dneva se je za vse nastanjene v osnovni šoli v Dobovi dostavljala hrana iz menze podjetja Videm Krško, in sicer en hladni in dva topla obroka, za nameščene v osnovni šoli v Leskovcu pri Krškem pa so se po dva topla in en hladni obrok za 200 ljudi dostavljali iz izobraževalnega centra ONZ, enako tudi 60 obrokov za potrebe miličnikov postaje železniške milice, nastanjenih v stari osnovni šoli v Dobovi. Tako je bilo za 30. november in 1. december treba zagotoviti po 600 obrokov zjutraj, opoldan in zvečer. Za dostavo hrane na določene lokacije so bili odgovorni posamezni delavci oddelka skupnih služb UNZ Krško oziroma rezervni miličniki, ki so uporabljali vozila iz popisa. Oskrba vseh udeleženi pripadnikov organov za notranje zadeve in rezervnih miličnikov je bila odlična. K temu je veliko pripomogla tudi pripravljenost najodgovornejših v tovarni Videm, še posebej direktorja Silva Gorenca in Miloša

Medveda ter tam zaposlenih kuharic kakor tudi kuharic in drugega osebja v obeh osnovnih šolah, ki so pomagali pri razdeljevanju hrane.

Enako kot oskrba s prehrano je bila urejena tudi zdravniška oskrba, in sicer v zdravstvenem domu v Brežicah in Krškem, kjer sta bili zagotovljeni po dve zdravniški ekipi in reševalni vozili. Opredeljeni sta bili tudi protipožarna zaščita na vseh blokadnih mestih ter oskrba z gorivom za vozila, ki je bila zagotovljena na bencinskih črpalkah v Trnju, na Čatežu ob Savi, v Krškem in na Drnovem.

10 PREKLIC AKCIJE »SEVER«

Dne 29. novembra je RSNZ obvestil vse UNZ v SR Sloveniji, da sta odbor združenja za vrnitev Srbov in Črnogorcev na Kosovo BOŽUR in odbor SOLIDARNOST iz Novega Sada sprejela sklep, da mitinga resnice 1. decembra 1989 v Ljubljani ne bo. Na podlagi tega so bili nekoliko spremenjeni ukrepi organov za notranje zadeve, vendar so do preklica ostale v veljavi usmeritve, dane do takrat. Tako se je zmanjšalo število miličnikov pri izvajanju nalog na železniški postaji Dobova, na kontrolnih točkah se je število miličnikov zmanjšalo na minimum, specialna vozila milice (BOV, vodni top, gasilska vozila itd.) se do nadaljnjega niso uporabljala itd. Vsekakor odločitvam organizatorjev mitinga nismo verjeli in smo v bistvu nadaljevali vse priprave za preprečitev mitinga, vendar v prilagojeni obliki in intenziteti.

V nadaljevanju so bili preklicani posamezni odrejeni ukrepi. Najprej sta bili 1. decembra preklicani odredbi o omejitvi gibanja na območju SR Slovenije in o prepovedi prometa, odredba o prepovedi sestajanja občanov na javnih mestih pa je bila preklicana 2. decembra. Z območja UNZ Krško so se 1. decembra zvečer v svoje matične enote vrnili obe posebni enoti milice in drugi delavci organov za notranje zadeve, dodeljeni v pomoč. Tako se je življenje počasi vračalo v normalne kolesnice, čeprav so nekateri ukrepi iz akcije »Sever« še ostali v veljavi; to je še zlasti veljalo za dodatno varovanje varovanih oseb in objektov, operativno delo na terenu, opazovalno delo na prometnih komunikacijah in zbiranje obvestil v zvezi z napovedanim mitingom. Vse dejavnosti so bile preklicane 8. decembra z depešo RSNZ, ko se je akcija »Sever« tudi formalno končala.⁵

Po koncu vseh dejavnosti je bila izdelana podrobna analiza. Zanimivo je, da se ugotovljene pomanjkljivosti niso odpravile vse do vojne leta 1991, na primer

5 V popoldanskih urah 1. decembra sta v Krško s helikopterjem prispela republiški podsekretar Leopold Jesenek ter poveljnik PEM RSNZ Tomaž Čas. Načelnik UNZ Krško Rajmund Veber in načelnik inšpektorata milice UNZ Krško sta ju pričakala na stadionu Matije Gubca v Krškem in ju nato odpeljala na obisk k pripadnikom posebne enote milice UNZ Krško in Murska Sobota v osnovno šolo v Leskovcu pri Krškem. Obe enoti sta bili postrojene, in poveljnik PEM UNZ Krško Dušan Kerin je predal »raport« republiškemu podsekretarju; ta je nato prisotne nagovoril in se jim zahvalil za opravljeno delo in pripravljenost storiti vse potrebno za zagotovitev varnosti prebivalcev Slovenije. Nato so gostje nadaljevali pot v Dobovo, kjer je bila v čast republiškega podsekretarja postrojena posebna enota milice UNZ Maribor; pred postrojeno enoto PEM je »raport« predal njen poveljnik Bojan Lunežnik. Republiški podsekretar Leopold Jesenek je v nagovoru med drugim dejal: »Zame je bistveno, da je milica tista sila, ki je zdaj in bo tudi v prihodnje v celoti zaščitila naše ljudi in našo republiko.«

nerazporeditev dokumentalista v PEM ter neenotna opremljenost enot, še posebej aktivnih in rezervnih miličnikov in miličnikov v vojnootkazniških enotah in posebnih enotah milice (že sama uniforma, zaščitne maske, neprebojni jopiči). Nesporna ugotovitev analize je bila, da je oskrba enot potekala izjemno dobro, in prvič na tem področju ni bilo pripomb; pri angažiranju večjega števila miličnikov ali enot je bila v preteklosti ravno oskrba šibka točka.

Izjemno dobro je bilo tudi sodelovanje s prebivalci Posavja, ki so miličnikom pomagali na slehernem koraku, ko pa se je posebna enota milice iz Maribora peljala mesto Krško, so jim mimoidoči celo ploskali (Bukovnik, 2002: 175). Ta podpora ljudi je še dodatno krepila odločenost, da se miting prepreči in da se stori vse za zagotovitev varnosti prebivalcev Slovenije.

11 ZAKLJUČEK

Načrtovani ukrepi in naloge v akciji »Sever« so bili zagotovili za preprečitev mitinga. Ta ocena še zlasti velja ob upoštevanju dejstva, da so bili vsi sodelujoči v akciji enotni in trdno odločeni ter pripravljeni storiti vse, da miting preprečijo in tako zagotovijo varnost prebivalcem Slovenije. Sodelovanje v teh dejavnostih je slehernemu pripadniku ONZ lahko v ponos in čast, saj se je ravno s to akcijo prvič pokazalo, da se Slovenija ne bo pokorila zahtevam velikosrbskega nacionalizma in hegemonizma in da bo o svoji usodi odločala sama.

Akcija »Sever« je bila v organizacijskem smislu generalka za delovanje v osamosvojitveni vojni oziroma v vseh poznejših dogodkih, povezanih z osamosvojitvijo Slovenije. Ugotovljena je bila velika stopnja odgovornosti, strokovnosti in pripravljenosti za izvedbo naloženih nalog vseh sodelujočih, vključno s 100-odstotnim odzivom v mobilizaciji. Pridobljene so bile bogate izkušnje za racionalno uporabo razpoložljivih sil in sredstev bogate izkušnje v medsebojnem koordiniranju in usklajeno delovanje različnih služb znotraj organov za notranje zadeve na vseh ravneh, izkušnje pri nastanitvi in oskrbi enot z materialnotehničnimi sredstvi, nastanitvijo in prehrano (Teropšič in Teropšič, 2001: 26).

Naj za konec prispevka predstavim še svoje osebne izkušnje z akcijo »Sever«. Biti slovenski miličnik v tistem času je bilo prijetno, saj smo vsi imeli občutek, da delamo nekaj dobrega za veliko večino prebivalstva Slovenije. Prijetno je bilo tudi biti vodstveni delavec v milici, saj je bila stopnja enotnosti, odločenosti, stanovske pripadnosti in medsebojnega zaupanja izjemno visoka, kar je predpogoj za uspešno izvedbo tako zahtevnih dejavnosti, kot sta bili akcija »Sever« in pozneje osamosvojitvena vojna. Zahvaljujem se vsem sodelujočim, še posebej vsem, ki so nam pomagali, ter vsem rezervnim miličnikom in sodelavcem.

LITERATURA

Bukovnik, A. (2002). *Sever*. Ljubljana: Zveza policijskih veteranskih društev Sever.
Čelik, P. (2002). *Posebne policijske enote*. Ljubljana: samozaložba.

Depeša Republiškega sekretariata za notranje zadeve. (1989). Ljubljana: RSNZ.

Načrt ukrepov UNZ Krško v zvezi z mitingom: št. 01/1-Z-220/3-89. (1989). Krško: Uprava za notranje zadeve.

Načrt zvez akcija »SEVER 89«: št. 01/1-Z-220/3-89. (1989). Krško: Uprave za notranje zadeve.

Načrt oskrbe akcija »SEVER 89«: št. 01/1-Z-220/3-89. (1989). Krško: Uprave za notranje zadeve.

Načrt Postaje železniške milice za spremljanje vlakov ZEM. (1989). Ljubljana: Postaja železniške milice.

Teropšič, T., Teropšič, M. (ur.) (2001). *Posavje v letih 1989–1991: spominski zbornik.* Brežice: Posavski muzej.

O avtorju

Miha Molan, univerzitetni diplomirani pravnik, je v slovenski policiji opravljal naloge miličnika, vodje varnostnega okoliša, pomočnika komandirja in komandirja postaje milice. Bil je načelnik inšpektorata milice, direktor Uprave za notranje zadeve in pred upokojitvijo državni sekretar na Ministrstvu za notranje zadeve.